

BARTKÓ RÓBERT

## A „nullum crimen elv” védelmében

## ABSTRACT

During the COVID 19 pandemic, on 1 of May 2021, the Hungarian Government adopted the Decree No. 220/2021 which was based on the regulations of the Hungarian Constitution regarding the rules on special legal order. According to these rules, during a time of the special legal order, the government has right to make decrees in legal fields which need to be regulated by act. The Hungarian Government had inserted new crimes into the system of the Hungarian criminal law by the statute mentioned above, which was in force during the time of the special legal order announced in connection with the pandemic. With this step, the Hungarian Government had revalued the principle of „nullum crimen”, which is one of the most important principles in the system of substantive criminal law. This paper aims to present the legal problem and the answer of the Hungarian Constitutional Court to it.

**Keywords:** principle of nullum crimen ■ the principle of legality ■ Hungarian substantive criminal law ■ special legal order ■ constitutional claim

## I. BEVEZETÉS

A hazai anyagi büntetőjogi dogmatika alaptétele, hogy egy cselekmény büntetendővé nyilvánításának, valamint a bűnösség megállapítása esetén az alkalmazandó szankciónak törvényi alapokon kell nyugodnia. Azaz a jogállamiság egyik alapköve, hogy kizárólag törvény jogosult egy magatartást bűncselekménnyé minősíteni, és csak ugyanezen jogforrásban lehet büntetést vagy intézkedést megállapítani a jogalkotónak (*nullum crimen sine lege/nulla poena sine lege*). Ennek a központi gondolatnak az eredete az, amit alkotmányos, vagy másnéven jogállami büntetőjognak szoktunk hívni.

Az elv nem újkeletű, hiszen már az 1795-ös büntetőjogi kódex tervezetének fő célkitűzése volt a törvény „uralmának megteremtése”<sup>[1]</sup>,

[1] Nagy, 2014, 299.

Az elv nem újkeletű, hiszen már az 1795-ös büntetőjogi kódex tervezetének fő célkitűzése volt a törvény „uralmának megteremtése”<sup>[1]</sup>, és bár a szocializmus kezdeti időszakában ettől eltávolodó törekvések is voltak,<sup>[2]</sup> a hazai büntetőjog tulajdonképpen az 1961-es Btk. kodifikációját követően ebben a tekintetben nyugvópontra került, és azóta következetesen érvényre juttatja az elvet, szám-talan hazai szaktanulmány alapját adva ezzel.<sup>[3]</sup> Ugyanakkor a princípium nem pusztán a büntetőjoghoz, hanem az alkotmányjoghoz is kapcsolható, hiszen 1989-től már az előző Alkotmányunk is, de a jelenlegi Alaptörvény is szabályozza mintegy garanciát, azt a jogállamiság formális követelményeként, a jobbiztonság megtestesüléseként értelmezve.<sup>[4]</sup> A szabályozás metodikáját tekintve a korábbi és a jelenlegi alkotmányos környezet között nincs különbség, melyre majd a későbbiekben még utalni fogunk.

A tanulmány tárgyát jelentő alapelv valós tartalmát megállapító, az alkotmányos rendelkezéseket ezen a téren elemző alkotmánybíróvási határozatok, szakmai publikációk egyetértettek abban, hogy a bűncselekmény-fogalom fundamentuma a törvényi szabályozottság követelménye, azaz a törvénynek, mint jogforrásnak a bűncselekmény definíciójához való kapcsolása.<sup>[5]</sup>

A hazai anyagi büntetőjog ledönthetetlennek hitt oszlopa azonban megremegett, amikor a COVID-19 pandémia idején a magyar Kormány elfogadta a 220/2021. (V.01.) sz. rendeletet, amely a védettségi igazolással kapcsolatos visszaélések megfékezése érdekében különböző magatartásokat bűncselekménnyé nyilvánított (a továbbiakban: Rendelet).<sup>[6]</sup> Az Alaptörvény 53. cikk (2) bekezdésére, valamint a 2011. évi CXXVIII. tv. 51/A.§-ára alapított jogalkotási jogkörben megalkotott szabályok 2022. június 1. napjáig voltak hatályban hazánkban, mellyel a Kormány nemcsak új tényállásokat alkotott, de „kriminalizációs dumplumokat”<sup>[7]</sup> is teremtett. A nullum crimen elvvel összefüggésben jelentkező alkotmányossági probléma tisztázása érdekében alkotmányjogi panasz került benyújtásra, mely IV/3759/2021. szám alatt volt folyamatban az Alkotmánybíróság előtt. Az Alkotmánybíróság 33. sorszám alatt döntésében<sup>[8]</sup> nem vállalta fel, hogy a felvetett alkotmányos büntetőjogi problémára testületi

[1] Nagy, 2014, 299.

[2] Gondolhatunk itt a Btá. időszakára, amikor a törvény mellett törvényerejű rendelet és miniszertanási rendelet is megállapíthatott bűncselekményt.

[3] A teljesség igénye nélkül lásd ebben a kérdésben: Nagy, 1995, 257-270.; Hollán, 2009, 2060-2088.; Nagy, 2016a, 139-153.

[4] Nagy, 2016b, 485.

[5] Bartkó, 2022a, 33.

[6] A szabályozott bűncselekményeknek jellemzően mindazon okirat elkövetési tárgyát képezte, melyeknek a védettségi igazolás folyamatában jelentősége volt, ideértve természetesen az információs rendszereket, az azokba bevitt adatoknak is a körét.

[7] Így például a közokirat-hamisítás, valamint a hamis magánokirat felhasználásának fordulatai egyaránt megjelentek a rendeletben. Lásd ezzel kapcsolatban: Bartkó, 2021, 49-50.

[8] Az Alkotmánybíróság Határozatai 19/2022. számában jelent meg a 3325/2022. (VII. 21.) AB végzés az eljárás megszüntetéséről.

szinten adjon egyértelmű választ, a Rendelet hatályon kívül helyezése folytán az alkotmányjogipanasz-eljárást 2022. június 28. napján megszüntette.<sup>[9]</sup>

Figyelemmel az Alkotmánybíróság büntetőjogszabályok alkotmányosságának vizsgálatával kapcsolatban kialakított gyakorlatára, nemcsak a döntés formája, hanem az abban foglalt indokok is további jogirodalmi elemzést igényelnek.

Jelen tanulmány az alkotmányjogi problémát és az annak mentén megírt panaszt bemutató,<sup>[10]</sup> valamint az azzal szemben az igazságügyért felelős miniszter által előterjesztett amicus curiae-ra reflexiókat tartalmazó tanulmányok<sup>[11]</sup> sorába illeszkedik, célja pedig az Alkotmánybíróság döntésének rövid, tudományos szempontú értékelése.

## II. RÖVIDEN AZ ELŐZMÉNYEKRŐL

A benyújtott alkotmányjogi panasz érvrendszerének középpontjában az állt, hogy a Kormány a támadott és időközben hatályon kívül helyezett Rendelet megalkotása során az Alaptörvénynek a Rendelet elfogadásakor hatályos 53. cikk (2) bekezdésében foglalt jogkört kizárólag a Btk., és nem az Alaptörvény egyéb rendelkezésének a viszonylatában tette vizsgálat tárgyává. Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezése ugyanis nem adott korlátlan felhatalmazást a Kormánynak a jogalkotás terén, még különleges jogrendi körülmények között sem.

A benyújtott panasz a nullum crimen elv alkotmánybírósági gyakorlatban megjelenő tartalmát részletesen bemutatta, így hivatkozott a jogállamiság elvével összefüggésben a 9/1992. (I. 30.) AB határozat indokolásának V/2. pontjára,<sup>[12]</sup> valamint a 11/1992. (III.05.) AB határozatra, amely a büntetőjogi legalitás követelményével hozta összefüggésbe az elvet az indokolása IV/2-3. pontjában.<sup>[13]</sup> Szintén kiemelésre került a 18/2006. (V.31.) AB határozat indokolásának III/4. pontja, valamint a 32/2008. (III.12.) AB határozat indokolásának V/2.1. pontja is, melyekben ismételtlen megerősítésre került az elv.

[9] Meg kell azonban jegyezni, hogy bár a Rendelet hatályon kívül helyezésre került, a veszélyhelyzettel összefüggő egyes szabályozási kérdésekről szóló 2021. évi CXXX. tv. 3.§ (2) bekezdése alapján annak rendelkezéseit változatlanul alkalmazni kell, amennyiben az annak hatálya alatt elkövetett bűncselekményt kell a hatóságoknak elbírálnia. Ezzel egyben célzott kivételt is teremtett a jogalkotó a Btk. időbeli hatályára vonatkozó rendelkezések alól. Lásd ezzel kapcsolatban bővebben: Szomora, 2022.

[10] Bartkó, 2022b, 29-37.

[11] Bartkó, 2022c, 79-87.

[12] Az Alkotmánybíróság a jogállamiság elvét Magyarország egyik alapértékeként deklarálta, mely az alkotmányos szabályok különböző rendelkezéseinek szintjén fejeződik ki.

[13] Az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy az államnak nincs és nem is lehet korlátlan büntető hatalma, és rögzítette, hogy a nullum crimen elve általában azt követeli meg, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás, az elítélés, és a büntetés is törvényes legyen, törvényen alapuljon.

A panasz ezen hivatkozásaival szemben az igazságügyért felelős miniszter az amicus curiae-ban arra utalt, hogy a panasz kizárólag az Alkotmány szövegét értelmező határozatokat jelölt meg indokai között, melyek azonban az Alaptörvény negyedik módosításának eredményeként hatályukat veszítették. Ugyanakkor figyelmen kívül vette azon lényeges körülményt, hogy a taláros testület 13/2013. (VI.17.) AB határozata indokolásának (32) bekezdésében a korábbi határozatokban foglalt jogi érveket is felhasználhatónak minősítette azon rendelkezések tekintetében, ahol a két alkotmányos norma között a tartalmi és rendszertani egyezés is kimutatható<sup>[14]</sup>. Márpedig a nullum crimen elv is ilyen, az azonosságot az alábbi táblázat jól példázza:

ALKOTMÁNY	ALAPTÖRVÉNY
Alkotmány 57.§ (4) bek.: „ Senkit sem lehet bűnösnek nyilvánítani és büntetéssel sújtani olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – a határozatok kölcsönös elismerése elvének érvényesülése céljából az Európai Unió jogi aktusai által meghatározott körben, az alapvető jogok lényeges tartalmát nem korlátozva – a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség létrehozásában közreműködő más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.”	Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bek.: „Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusai által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.”
Alkotmány 8.§ (4) bek.: „Rendkívüli állapot, szükségállapot, vagy veszélyhelyzet idején az alapvető jogok gyakorlása – az 54-56.§-ban, az 57.§ (2)-(4) bekezdésében, a 60.§-ban, a 66-69.§-ban és a 70/E.§-ban megállapított alapvető jogok kivételével – felfüggeszhető vagy korlátozható.	Alaptörvény 52. cikk (2) bek.: „Különlleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása – a II. és a III. cikkben, valamint a XXVIII. cikk (2)-(6) bekezdésében megállapított alapvető jogok kivételével – felfüggeszhető vagy az I. cikk (3) bekezdése szerinti mértéken túl korlátozható.

1. táblázat: Az irányadó alkotmányos rendelkezések összevetése  
(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

Az alkotmányos normák összevetése alapján jól látszik, hogy – Jakab András szavaival élve – a nullum crimen elv, mint a demokratikus jogállamiság egyik alaptétele, az alkotmány szövegének cseréjét<sup>[15]</sup> is túlélte.

A fenti tartalmi hasonlóságot az amicus curiae azzal igyekezett relativizálni, hogy a „magyar jog” tartalmát el kívánta oldani a törvényi szinttől. Érvelésé-

[14] Hangsúlyozzuk, hogy az Alaptörvény hatályba lépése óta a nullum crimen elv tartalmának értelmezése jellemzően nem képezte egyik alkotmánybírói határozat indokolását sem, így ilyen határozatra történő hivatkozása sem lett volna lehetséges.

[15] Jakab, 2011, 303.

nek alapja ugyanis az volt, hogy a magyar jog tartalmát éppúgy a rendeletek is adják, így a Kormány különleges jogrendi időszakban meglévő rendeletalkotási joga egyértelműen beilleszthető a nullum crimen elv értelmezésébe. Ezzel tulajdonképpen az igazságügyért felelős miniszter nemcsak ignorálta az Alaptörvény fenti táblázatban is nevesített kivételszabályát, de a „magyar jog” fogalmának kiterjesztő értelmezésével érvelése alapján akár a generális szabály is módosulhatna, mely alapján különleges jogrendi helyzettől függetlenül is biztosítható lenne a rendeleti szintű jogalkotás az anyagi büntetőjogban – megjegyezzük, hogy egy ilyen interpretáció esetén éppen az Alaptörvény fenti táblázatban is szerepeltetett kivételszabálya lenne teljesen indokolatlan.

A nullum crimen elv ilyen kettős értelmezése azonban nem vezethető le az Alaptörvényből, de nem volt levezethető már az Alkotmányból sem. Az alkotmányos dilemma ezért vagy a nullum crimen elv tartalmának alkotmányos újra értelmezése révén, vagy pedig a kivételszabály elismerésével lett volna feloldható.

### III. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG DÖNTÉSE

Az Alkotmánybíróság – mint ahogyan arra a bevezetőben már utaltunk – az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárást megszüntette, figyelemmel az Abtv. 59.§-ára, valamint a testület Ügyrendjének 67.§ (2) bekezdés e) pontjában foglaltakra. Ennek alapján tehát arra a következtetésre jutott, hogy mivel a Rendelet 2022. június 1. napjával hatályát veszítette, nem indokolt az eljárás lefolytatása olyan esetben, amikor a támadott jogszabály már nem hatályos és nem is alkalmazható, hiszen ez esetben az Alkotmánybíróságnak egy olyan jogszabály alkotmányosságát kellene vizsgálnia, adott esetben pedig megsemmisítenie, amelyik már nincs is hatályban. Az Alkotmánybíróság továbbá kitért arra is, hogy a panaszos közvetlen érintettségre – azaz a vele szemben folyamatban lévő büntető-eljárásra a Rendelet hatálya alá tartozó bűncselekmény miatt – nem hivatkozott, így a 2021. évi CXXX. tv. már felhívott 3.§ (2) bekezdéséből fakadóan sem érheti hátrány. A végzéshez két különvélemény, valamint az Alkotmánybíróság elnökének figyelemre méltó megállapításokat is tartalmazó párhuzamos indokolása kapcsolódott.

Az Abtv. 59.§-a szerint az Alkotmánybíróság az ügyrendi keretek között nyilvánvaló okafogyottság alapján megszüntetheti az előtte folyamatban lévő eljárást. A nyilvánvaló okafogyottság fogalmát az Ügyrend 67.§ (2) bekezdése értelmezi, melynek e) pontja az elemzésre kerülő végzés indokai között is megjelent. Ez alapján okafogyott az indítvány, ha az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn, illetve, ha az indítvány egyéb okból válik tárgytalanná. Az Ügyrend ezen pontjának megállapítását az Alkotmánybíróság azzal indokolta, hogy a hatályon kívül helyezett jogszabály már nem hatályos és nem is alkalmazható.

A végzés indokainak első logikai hibája itt érhető tetten. A fentiekben már felhívtam 2021. évi CXXX. tv. (a továbbiakban: Átmenet tv.) ugyanis éppen a Rendelet hatályon kívül helyezés ellenére történő „továbbhatását” szabályozza, hiszen a 3.§ (2) bekezdése alapján a Rendelettel szabályozott büntetendő magatartásokra a cselekmény elkövetésekor hatályos jogszabályokat kell alkalmazni. Ebből pedig egyértelműen következik, hogy az Alkotmánybíróság indokai között felhozott a „[...] és nem is alkalmazható” kitétel nem áll fenn. A Rendelet 2021. május 16. napjától 2022. június 1. napjáig volt hatályban. Ez tehát azt jelenti, hogy minden olyan magatartásra, amely tényállásszerű a Rendelet fogalmi körében és elkövetésére 2021. május 16. és 2022. május 31. napja között került sor, arra a Rendeletet a fenti tovább hatást szabályozó norma miatt alkalmazni kell. Az ilyen büntetendő cselekmények büntetési tételét a jogszabály öt évig terjedő szabadságvesztésben határozta meg, így ezen cselekmények büntethetősége a Btk. 26.§ (1) bekezdése alapján öt év alatt évül el. Ha tehát figyelembe vesszük az elévülési időt, akkor büntetőeljárás ezen cselekmények miatt egészen 2027. május 31. napjáig indítható, mely alapján a Rendelet szabályai legkorábban 2027. június 1. napjától kezdődően nem lesznek alkalmazhatók. Azaz éppen a továbbhatást szabályozó norma okán nem lehet az indítvány és az abban felvetett kérdés okafogyott, főként nem a Rendelet által újonnan alkotott tényállások mentén, melyek – ha a Rendelet nem lett volna – nem is minősültek volna bűncselekménynek<sup>[16]</sup> a hatályos büntető anyagi jog szabályai alapján.

A másik, indokolásban megjelenő érv az indítványozó konkrét büntetőeljárással kapcsolatos érintettségének hiánya. Ez az érv már annak okán is megkérdőjeleződik, hogy az alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság a formai feltételek vizsgálatának eredményeként befogadta. Érintettség hiányában ugyanis már a befogadhatósági feltételek sem teljesülhettek volna. Ugyanakkor büntetőjogi tárgyú normák alkotmányossági vizsgálatára irányuló panasz-eljárásokban az Alkotmánybíróság, a korábbi megközelítésével szakítva, már több határozatában is megengedőbb gyakorlatot alakított ki. A kivételesség feltételeinek fennállását a közvetlen hatályosulás lehetőségére tekintettel elfogadta, azaz az érintettséget azokban az esetekben is megállapította, ha a kifogásolt rendelkezést a panaszt előterjesztővel szemben még nem alkalmazták, illetve nincs is folyamatban ilyen eljárás, hiszen senkitől sem várható az el, hogy büntetendő magatartást valósítson meg annak érdekében, hogy megteremtse egy alkotmányjogi panasz benyújtásának formális feltételét.<sup>[17]</sup>

[16] Ilyen magatartások például a hamis magánokirat készítése, tartalmának meghamisítása, valamint az okiratokkal kapcsolatos forgalomba hozatali és kereskedelmi alakzatok.

[17] Lásd az Alkotmánybíróság ezen gyakorlatával kapcsolatban: 3/2019. (III.7.) AB határozat, 15/2020. (VII.8.) AB határozat, valamint a 24/2021. (VII. 21.) AB határozat indokolási részeit. Megjegyezzük, hogy ezen szempontra Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró is kitért a végzéshez fűzött különvéleményében.

A fentiek alapján álláspontunk szerint nem álltak fenn a fenti ügyben az eljárás megszüntetésének indoklás szerinti feltételei, melyet különvéleményükben Dr. Czine Ágnes<sup>[18]</sup> és Dr. Schanda Balázs<sup>[19]</sup> alkotmánybírók is hangsúlyoztak.

Bár a felvetett alkotmányjogi problémára érdemi választ az Alkotmánybíróság nem adott, mégis, a testület elnökének, Dr. Sulyok Tamásnak a párhuzamos véleménye érdekes megállapítást tartalmaz. Mint ahogyan arra a bevezetőben is utaltunk, a kérdés két irányból lett volna érdemben megválaszolható. Az egyik a Kormány rendeletalkotási jogkörével kapcsolatos kivételszabály elismerése, és ennek alapján annak megállapítása, hogy a büntetőjog törvényességi elvéből fakadóan még különleges jogrendi helyzetben sincs lehetősége bűncselekményt rendeleti úton szabályozni a Kormánynak. A másik – és ez lett volna az alkotmánybírói gyakorlat, és jogállami büntetőjog garanciális elveire és éppen a kivételszabályra is figyelemmel a nehezebben indokolható válasz –, ha a nullum crimen elv tartalmát a testület újra bírói értelmezés alá vonta volna. Ugyan érdemi határozat formájában egyik sem került megfogalmazásra, az első forgatókönyv mégis megjelenik az említett párhuzamos indokolásban. A testület elnöke ugyanis akként foglalt állást, hogy: „az Alaptörvény rendszeréből, a XXVIII. cikk (4) bekezdésének, az I. cikk (3) bekezdésének, valamint a IV. cikk (2) bekezdésének együttes és egymásra tekintettel történő értelmezéséből kiolvasható az anyagi jogi legalitás veszélyhelyzettől független jelentéstartalmaként a büntető anyagi jogi szabályok törvényi jogforrási szinten történő szabályozásának követelmények.”<sup>[20]</sup>

#### IV. ZÁRÓ GONDOLATOK

Az Alkotmánybíróság végzését olvasva a népmesei hasonlat jut az ember eszébe arról az egyszerű lányról, „aki hozott is ajándékot meg nem is.” Bár a testület határozat formájában nem vállalta fel a nullum crimen elv tartalmának megerősítését az Alaptörvény rendelkezései mentén, Dr. Sulyok Tamás párhuzamos véleményének lényegi eleme – valamint a különvéleményekből közvetve leszűrhető nézetrendszer – megnyugtató álláspontot fogalmaz meg, és megerősíti az anyagi jogi legalitás tisztta tartalmát. Az alkotmányos szabályok változatlan tartalma, azok rendszertani elhelyezése egyértelműen igazolja az Alkotmány hatálya alatt kialakított és következetesen alkalmazott alkotmánybírói gyakorlat

[18] Czine Ágnes a panasz érdemi elbírálásának indokát abban látta, hogy az Átmenetv. 3.§ (2) bekezdése önmagában is a panasz befogadását és érdemi vizsgálatának szükségességét megalapozó tény.

[19] Schanda Balázs hangsúlyozta, hogy büntetőjogi normák alkotmányosságának vizsgálata során az indítványozó ügyén túlmutató jelentősége van annak, hogy egy adott büntetőjogi jogszabály alkotmányos-e vagy sem, hiszen kihat minden olyan ügyre, ahol azt alkalmazták, vagy alkalmazni fogják.

[20] Lásd a 3325/2022. (VII. 21.) AB végzéshez Dr. Sulyok Tamás alkotmánybíró által fűzött párhuzamos indokolását.

kontinuitásának létjogosultságát. A törvényesség elve a klasszikus büntetőjogi iskola örökségéként fontos eleme és építőköve a jogállami demokráciák jogrendszerének szankciós zárkövét jelentő büntető anyagi jognak, és bízunk benne, hogy a jövőben a taláros testület gyakorlatában is megjelenik majd immáron az új Alaptörvény által meghatározott alkotmányos környezetben. A törvényességi elv valós tartalmát és értéket csak akkor tud közvetíteni mindannyiunk számára, ha annak immanens lényege változatlan marad.

## IRODALOM

- Bartkó Róbert (2021): Elmélkedések a védettségi igazolvány büntetőjogi védelméről – avagy veszélyhelyzetben a hazai büntetőjog? In: Czine Ágnes – Domokos Andrea – Lukács Krisztina (szerk.): *Studia in honorem Mihály Tóth 70.* Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK, Budapest.
- Bartkó Róbert (2022a): Veszélyhelyzetben a bűncselekmény-fogalom? In: Ambrus István – Kőhalmi László (szerk.): *Mészáros Ádám emlékére.* Publicitas Art Media Kft., Budapest.
- Bartkó Róbert (2022b): Egy alkotmányjogi panasz margójára. In: *Jog–Állam–Politika. Különszám a 70 éves Kukorelli István tiszteletére.*
- Bartkó Róbert (2022c): Egy amicus curiae margójára. In: *Jog–Állam–Politika. 2022/2. sz.*
- Hollán Miklós (2009): A nullum crimen elv – a (4) bekezdés magyarázata. In: Jakab András (szerk.): *Az Alkotmány kommentárja.* Századvég, Budapest.
- Jakab András (2011): *Az új Alaptörvény keletkezése és gyakorlati következményei.* HVG-ORAC Kft., Budapest.
- Nagy Ferenc (1995): A nullum crimen/nulla poena sine lege alapelvről. In: *Magyar Jog. 1995/5. sz.*
- Nagy Ferenc (2014): Nullum crimen/nulla poena sine lege elv történeti háttéréről. In: Jakab Éva – Pozsonyi, Norbert (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Molnár Imre egyetemi tanár 80. születésnapjára.* Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged.
- Nagy Ferenc (2016a): A büntetőjogi legalitás elvéről és alkotmányossági megítéléséről. In: Homoki Nagy Mária – Hajdú József (szerk.): *Ünnepi kötet dr. Czúcz Ottó egyetemi tanár 70. születésnapjára.* Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged
- Nagy Ferenc (2016b): A bűncselekmény-fogalmi változások és irányzatok a német büntetőjog fejlődésében. Forum. In: *Acta Juridica et Politica. 2016/6. sz.*
- Szomora Zsolt (2022): Megszüntette az Alkotmánybíróság a védettségi igazolásokkal kapcsolatos büntetőrendelet alkotmányossági vizsgálatát. (Elérhető: <https://jogaszegylet.hu/jogelet/megszuntette-az-alkotmanybirosag-a-vedettsegi-igazolasokkal-kapcsolatos-buntetorendelet-alkotmanyossagi-vizsgalatat/>. Letöltés ideje: 2023. január 31.).